

سرقت ادبی در تحقیق و انتشارات علمی و راه جلوگیری از آن

Plagiarism in scientific research and publications and how to prevent it

Izet Masic

Faculty of medicine, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina.

وحیده حسن زاده*

تهران، دانشگاه تهران، پردیس علوم، دانشکده زیست شناسی

چکیده

کیفیت بر اساس شواهد کافی ارزیابی می شود، در حالی که بهترین نتایج پژوهش با دانش علمی محقق می شود. اطلاعات موجود در یک کار علمی باید همواره بر اساس شواهد علمی باشد. رهنمون ها برای یک تحقیق علمی صادقانه باید بر اساس نتایج واقعی طراحی شود. تحقیق پویا و استفاده از روش های صحیح کار علمی باید از تمرین های هر روزه و مبنای تحقیق منشا گیرد. کار اصیل باید دارای منابع اطلاعاتی درست، با اهداف تحقیقی با تعریف واضح و روش های کاری قابل پذیرش برای سوال های مطالعه باشد. هنگام انتخاب روش ها لازم است رضایت بیماران/پاسخ دهندگان جهت فراهم کردن داده ها برای اجرای طرح یا آنچه رضایت آگاهانه نامیده می شود، به دست آورده شود. نتایج حقیقی تنها با تلاش های خود به دست می آید، از آنها نتیجه گیری می شود و در نهایت یک تفسیر علمی معتبر به دست می دهد. تمام یا بخشی از متن ممکن است از منابع دیگر کپی شود و به عنوان نتایج مطالعات دیگر علامت گذاری شود. کارشناسی و ادبیات علمی مرتبط که عمدتاً از انتشارات موجود در پایگاه های داده زیست پزشکی گرفته شده اند برای کار علمی با کیفیت بالا ضروری است. ادبیات علمی به مقالات علمی، تخصصی و مروری، گزارش های موردی از بیماری در جریان کار پزشکی اطلاق می شود اما دانش همچنین می تواند از سخنرانی های علمی و کارشناسی دانشمندان مشهور حاصل شود. متن باید استانداردهای نگارش مقاله را رعایت کند. اگر مقاله قبلاً در یک مجله علمی منتشر شده است، همان مقاله نمی تواند با تنظیمات کوچک یا بدون مشخص کردن بخش های استفاده شده از مقاله اول در مقاله دیگر در هیچ مجله ای منتشر شود. زمانی که نویسنده* یک مقاله جدید یا با ذکر نویسنده یا بدون ذکر آن، از بخش قابل توجهی از مقاله های منتشر شده پیشین، از جمله همکاری ها در مقاله اول استفاده می کند، نقض حق تکثیر رخ می دهد. مجله دیگر می تواند مقاله منتشر شده را با اجازه ناشر و نویسنده دوباره منتشر کند. در این صورت چاپ مجدد مقاله سرقت ادبی محسوب نمی شود زیرا مجله اظهار می کند که مقاله با اجازه مجله ای که در آن مقاله نخستین بار منتشر شده است دوباره منتشر شده است. مقاله اصلی فقط می تواند یکی باشد، کپی کپی است و سرقت ادبی کپی دزدیده شده است. هدف مبارزه با سرقت ادبی بهبود کیفیت، دست یابی به نتایج رضایت بخش و مقایسه نتایج تحقیق خود و نه کپی کردن داده ها از نتایج تحقیق دیگران است. کپی به نتایج نادرست منجر می شود. امروزه مشکل سرقت ادبی بزرگ و گسترده شده است و در تمام حوزه های فعالیت انسانی مخصوصاً در علم حضور دارد. موسسات علمی و دانشگاه ها باید مرکزی برای نظارت، تضمین، ترویج و گسترش تحقیق با کیفیت داشته باشند. بدون توجه به حوزه علمی مورد تحقیق، قانون گذاری و احترام به قوانین شیوه مناسب از الزامات هر موسسه تحقیقاتی، دانشگاه و محقق است. در مورد معیارها و استانداردها برای زمان و چگونگی اعلام کردن فردی به عنوان سارق ادبی سوء تفاهم ها و شک هایی وجود دارد. انجمن جهانی سردبیران پزشکی (World Association of Medical Editors=WAME)، انجمن اروپایی سردبیران علم (European Association of Science Editors=EASE) و کمیته اخلاق نشر (Committee on Publishing Ethics=COPE) بر تعریف دقیق سرقت ادبی، مجازات متحمل توسط جامعه علمی و نحوه آشنا کردن نویسندگان با انواع مجازات ها کار می کنند. روال مطلع کردن سردبیران از سرقت ادبی کشف شده، خروج مقالات از پایگاه داده و قرار دادن نویسندگان در یک فهرست به اصطلاح سیاه است. اکنون، این تنها راه جلوگیری از سرقت ادبی است زیرا مجازات دیگری وجود ندارد.

واژه های کلیدی: تحقیق علمی، اخلاق، استناد، سرقت ادبی

* مترجم مسئول، پست الکترونیکی: hassanzadeh@khayam.ut.ac.ir

۱- تحقیق علمی و مراحل آن

ژاک ایو کوستو^۱ اقیانوس‌نگار مشهور فرانسوی گفت: "بالاخره دانشمند کیست؟ دانشمند مرد کنجکاوی است که از سوراخ در طبیعت نگاه می‌کند تا آنچه را اتفاق می‌افتد دریابد."

خواه این دانشمندان جوانان علاقمندی باشند مشتاق کمک به جامعه علمی یا پژوهشگران مجرب خواهان ثبت نام خود در ستون‌های علم برای منفعت عمومی پژوهش، از ایده تا تحقق نهایی، سلسله‌مراحل وجود دارد که باید دنبال شوند. تحقیق علمی در پزشکی فرایند انجام یک مطالعه سیستمیک با جنبه‌های تعریف شده است که می‌تواند طبق تعریف اساسنامه سازمان جهانی بهداشت^۲ به سلامت ذهنی، فیزیکی و اجتماعی افراد و جوامع کمک کند. چند نوع تحقیق علمی پزشکی وجود دارد: تحقیق آزمایشگاهی، بالینی و بهداشت عمومی. تحقیق علمی به جامعه و افراد جامعه کمک می‌کند. منفعت برای جامعه در جمع‌آوری شواهدی منعکس می‌شود که با شناسایی مشکلات بهداشتی و روش‌های ارتقای بهداشت، جلوگیری از بیماری و ناتوانایی و گسترش ادبیات علمی که پایه همه تحقیق‌های علمی، سیاست و رویه آینده است، رویه‌ها و سیاست‌های بالینی و پزشکی اجتماعی را بهبود می‌بخشد.

۱-۱- تحقیق علمی و مراحل آن

برای اینکه طرح تحقیقی با ارزش باشد و توسط جامعه علمی و محققان دیگر پذیرفته شود، لازم است دارای عناصر مشابه با مقالات دیگر باشد. اهمیت ندارد نویسنده مطالعه به چه سطحی از وضعیت علمی تعلق دارد، لازم است همه مطالعات مراحل یکسانی را طی کنند. نویسنده کاترین جاکوبسن^۳ در کتاب خود "مقدمه‌ای بر روش‌های تحقیق در بهداشت: یک راهنمای عملی" اظهار می‌کند که فرایند تحقیق شامل پنج مرحله است: شناسایی مسئله، انتخاب روش تحقیق، طراحی مطالعه و جمع‌آوری داده‌ها، آنالیز داده‌ها و نگارش نتیجه‌گیری.

مطالعات در سطح جمعیت هدف‌های روشنی دارند که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

- شناسایی و دسته‌بندی هویت بالینی جدید
- شناسایی عوامل خطر برای بیماری
- ایجاد و آزمایش پروتکل‌های جدید برای جلوگیری یا درمان بیماری

فرآیند تحقیق علمی از ایده‌ها، ارائه فرضیه، جمع‌آوری شواهد، آنالیز نتایج تا نتیجه‌گیری و انتشار نتایج تحقیق در یک مجله نمایه‌شده ممکن است ماه‌ها، حتی سال‌ها طول بکشد. متأسفانه، منابع تخصیص داده شده برای تحقیق اغلب توسط خود محققان فراهم می‌شود و این یک عامل محدودکننده اصلی برای شروع یا به اتمام رساندن برخی از تحقیق‌ها محسوب می‌شود.

۱-۲- قوانین تحقیق مناسب

برای اینکه مطالعه به هدف خود برسد، تأثیرات خود را داشته باشد و همچنین بودجه در نظر گرفته شده یا سرمایه‌گذاری شده را توجیه کند رعایت برخی اصول لازم است:

- هر تحقیق علمی از ایده تا مقاله علمی نوشته شده باید از برخی فازها عبور کند: مرور ادبیات مرتبط درباره موضوع تحقیق، تعریف اهداف و فرضیه‌های تحقیق، انتخاب نمونه برای مطالعه، انجام تحقیق بر اساس اصول روش‌شناسی علمی، آنالیز آماری، مقایسه نتایج به دست آمده با نتایج نویسندگان دیگر که در انتشارات علمی منتشر شده‌اند، نتیجه‌گیری‌ها و توصیه‌های خاص برای کاربرد خاص در عمل. طراحی مطالعه و رئوس طرح تحقیق معمولاً توسط محققان مجرب به عنوان راهنما و خود کار هدایت می‌شوند.
- محققان و نویسندگان مقالات علمی باید قوانین کد اخلاقی شیوه مناسب علمی^۴ را دنبال کنند و در درجه اول از اصول صداقت و درستی پیروی کنند.
- محققان بر داده‌های منتشر شده متکی هستند و باید بیاموزند که اطلاعات را به صورت انتخابی پردازش کنند. سپس باید بتوانند بین ایده‌های بدیع تمایز گذارند و در نهایت دانش داشته باشند تا نتایج تحقیق خود را با نتایج منتشر شده در ادبیات علمی مقایسه کنند.

¹ Jacques Yves Cousteau

² World Health Organization

³ Kathryn H. Jacobson

⁴ Ethics Code of Good Scientific Practice (GSP)

پزشکی^۱، کمیته اخلاق نشر و غیره دارند، هر نویسنده اثر باید قواعد نگارش مجله ای که در آن مقاله خود را منتشر می‌کند رعایت کند.

۱-۴- نشر علمی

انتشارات محصول کار علمی هستند. پس از نشر، کار علمی به منعی برای ارجاع، بازبینی پس از نشر و انتقاد تبدیل می‌شود. برای کمک به پزشکی شاهد مبنای مقاله باید معتبر باشد، در حالی که صداقت هر نویسنده ستون اعتماد در علم است. محققان مسئول نشر خود می‌شوند و آینده نشر، علم و آموزش را به طور کلی تحت تاثیر قرار می‌دهند.

۲- علم سنجی

علم سنجی بخشی از علم‌شناسی (علم‌علوم) است که مقالات علمی و استنادهای آن‌ها را در مجلات علمی آنالیز می‌کند.

اصطلاح علم سنجی نخست در سال ۱۹۶۹ در ادبیات وارد شد. تعریف اصلی علم سنجی این است: یک رشته علمی است که با به کارگیری روش‌های کمی (آمار) به مطالعه علوم به عنوان یک فرایند اطلاعاتی می‌پردازد. بعداً تیپور برون^۳ (موسس مجله بین‌المللی علم سنجی در سال ۱۹۷۷) دنیا را با کلمه علم سنجی آشنا کرد. برخی از شاخص‌های استفاده شده در ارزیابی تحقیق علمی عبارتند از:

- ضریب تاثیر
- مقالات استناد کننده
- مجله استناد کننده
- تعداد و ترتیب نویسندگان و غیره

۲-۱- ضریب تاثیر

ضریب تاثیر با تقسیم تعداد استنادها به مقالات منتشر شده در مجله طی دو سال اخیر بر تعداد کل مقالات منتشر شده در مجله در همان دوره زمانی محاسبه می‌شود. ضریب تاثیر به کیفیت مجله، زبانی که در آن منتشر شده است و

برای دست‌یابی و تحقق نکات بالا:

- نویسندگان باید از اصول اخلاقی پیروی کنند و مطابق مقررات اخلاقی و قانونی قابل قبول توسط جامعه علمی عمل کنند؛
- نویسندگان باید به درستی به انتشارات مرتبط استناد کنند و حقایق و نتیجه‌گیری‌ها یا ایده‌ها و کلمات منتشر شده یا نشده^۲ محققان و نویسندگان دیگر را ذکر کنند. خواننده باید به روشنی از حقایق متون اصلی نویسندگان دیگر یا از مقاله‌های باز یافت شده از منابع دیگر (با تبعیت از شیوه استناد و نکور، هاروارد، APA، Pubmed و سایر شیوه‌های استناد مقالات و منابع) مطلع شود؛
- نویسندگان باید به درستی منابع را در شکل اصلی ذکر کنند (نویسنده یا نویسندگان، عنوان مقاله، عنوان مجله به اختصار، سال چاپ، جلد، شماره، صفحه اول و آخر مقاله منتشر شده یا منابع دیگر طبق ترتیب مقرر شده)؛
- نویسندگان باید از دانش به دست آمده در سخنرانی‌ها، کنفرانس‌ها یا منابع دیگر ادبیات علمی و تخصصی استفاده کنند به شرط اینکه هر منبع اطلاعات کتاب‌شناختی کاملی داشته باشد؛
- نویسندگان باید همه منابع استناد شده در متن را در پایان مقاله ذکر کنند و در صورتی که بیش از شش کلمه پیاپی را کپی کرده‌اند آن را در علامت‌های نقل قول بگذارند.
- نویسندگان باید از نویسندگان یا ناشران دیگر برای تکثیر مطالب علمی حفاظت شده با حق تکثیر (متون، تصاویر، چارت‌ها، نمودارها و غیره) اجازه بگیرند؛
- نویسندگان و نویسندگان همکار باید یک اظهارنامه بدیع بودن و نویسندگی امضا کنند که سهم هر کدام را در مقاله ای که قرار است منتشر شود به صورت جداگانه توصیف می‌کند؛
- با توجه به اینکه اغلب مجلات قواعد نگارش خود را در راستای اصول کمیته بین‌المللی سردبیران مجله

¹ International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE)

² Evidence-based Medicine (EBM)

³ Tibor Braun

د) ضریب تاثیر محک عددی مجله است و نمی تواند کیفیت مقاله را پیش بینی کند

در سال ۲۰۰۹ مقاله ای با ۵۶۲۴ استناد ضریب تاثیر مجله را از ۳ به ۴۹/۹۳ افزایش داد، در حالی که به تمام مقالات دیگر در این مجله سه بار یا کمتر استناد شده بود. به دلیل این توزیع ناموزون، ارزیابی ضریب تاثیر بر اساس یک مقاله یا یک نویسنده امکان ناپذیر است.

ه) با ارزیابی متمرکز بر مجلات ضریب تاثیر ناقص است

نقص به رشته، زبان و محل دانشمندان-محققان و دیگر عوامل بستگی دارد.

و) موضوع ها و دسته های مقالات علمی

به مقالات در رشته هایی که سریع رشد می کنند بیشتر از زمینه های علمی سنتی مانند ریاضی و نظریه پردازي استناد می شود. این گوناگونی ها یک تصویر تحریف شده از رتبه برخی مجلات به دست می دهد. همچنین، به برخی موضوع ها از حوزه های دیگر استناد می شود. به عنوان مثال، مطالعات پزشکی و بالینی بر نتایج علوم پایه متکی هستند در نتیجه به مقالات پزشکی پایه سه تا پنج برابر بیشتر از مقالات بالینی استناد می شود. در نتیجه مجلات پزشکی پایه ضریب تاثیر بالاتری نسبت به مجلات پزشکی بالینی دارند.

از سوی دیگر، به مقالات مروری بیش از مقالات اصلی استناد می شود، در نتیجه رتبه و ضریب تاثیر بسیاری از مجلات با انتشار تعداد زیادی مقاله مروری افزایش می یابد.

ز) مقالات مسترد

مقالات دیگر همچنان به کارهای نامعتبر مانند مقالات مسترد استناد می کنند و این به سوگیری در احتساب ضریب تاثیر منجر می شود.

۲-۲- شاخص هیرش^۶ و کاربرد آن

شاخص هیرش یا h بر پایه تعداد مقالات یک نویسنده در مجلات در رابطه با تعداد استناد های این مقالات در نشریات دیگر است. استناد اطلاعاتی درباره کار علمی

قلمرویی که با سیستم توزیع پوشش داده شده است بستگی دارد.

با توجه به تعداد فزاینده انتشارات علمی، نیاز به تشخیص منابع اطلاعاتی با کیفیت و معتبر در میان خوانندگان وجود دارد. ضریب تاثیر به عنوان رایج ترین راه برای کمک به ارزیابی استفاده شده است. ضریب تاثیر حاکی از کیفیت نیست، اما ضریب تاثیر بالا نشان می دهد که احتمالاً مجله از کیفیت بالایی برخوردار است.

برای تعیین ضریب تاثیر و استناد به طور کلی، از تعداد زیادی پایگاه داده مانند وب علوم تامسون رویترز^۱، اسکوپوس^۲، گزارش های ارجاع مجله تامسون رویترز^۳، نمایه استنادی علوم^۴ و نمایه استنادی علوم اجتماعی^۵ استفاده می شود.

در استفاده از ضریب تاثیر دام هایی وجود دارد که باید از آن ها پرهیز کرد:

الف) پنجره زمانی برای ضریب تاثیر

مدت زمان دو ساله برای ارزیابی کیفیت بر اساس استناد به اندازه کافی طولانی نیست، چرا که در بسیاری از رشته ها، هنوز این انتشارات به قله نرسیده اند. ارزیابی پنج ساله ضریب تاثیر نتایج بهتری به دست می دهد.

ب) خود استنادی و دستکاری فعال ضریب تاثیر

استناد پول علم جدید به حساب می آید، به این خاطر آنالیز آن توسط سردبیران، نویسندگان و خوانندگان ضروری است. بسیاری از نویسندگان عمداً و به طور نامناسب مقالات پیشین خود را ذکر می کنند تا رتبه خود را در جامعه پژوهشی بالا ببرند.

ج) پوشش و اولویت زبان انگلیسی در پایگاه نمایه استنادی علوم

پایگاه نمایه استنادی علوم بررسی کمتر از یک چهارم مجله های معاصر را پوشش می دهد و به مجلات انگلیسی زبان اولویت می دهد. در نتیجه یک تفاوت جدی بین استناد در انگلیسی و زبان های دیگر وجود دارد.

¹ Thomson Reuters' Web of Science (WoS)

² Scopus

³ Thomson Reuters Journal citation Reports

⁴ Science Citation Index (SCI)

⁵ Social Sciences Citation Index (SSCI)

⁶ Hirsch Index (H-index)

می‌دهد زیرا دانشمندان را تشویق می‌کند به موضوعات جدید بپردازند.

با توجه به مشکلات ذکر شده در احتساب ضریب تاثیر، جامعه علمی راه حل های بسیاری پیشنهاد کرده است. در سال ۲۰۰۵ هیرش پیشنهاد کرد هر دانشمند شاخص h خود را داشته باشد. احتمالاً این ساده ترین شاخص دانشمندگرا به حساب می آید که پس از فهرست کردن مقالات یک دانشمند بر اساس تعداد استنادها به صورت نزولی به عنوان تعداد مقالات با حداقل همان تعداد استناد تعریف می شود. تنها مشکل این است که این شاخص برای محققان جوان که در زمان کوتاهی که به تحقیق پرداخته اند و فرصت کافی برای انتشار مقالات زیادی نداشته اند نامناسب است. شریبر^۱ پیشنهاد می کند که به دلیل غیر اخلاقی بودن و قابلیت دستکاری در احتساب شاخص هیرش از خود استنادها استفاده نشود. او مفهوم "شاخص هیرش صادقانه"^۲ را معرفی می کند. امروزه ضریب تاثیر همچنان علی رغم بسیاری از نقایص آن پرکاربردترین ابزار اندازه گیری برای ارزیابی مجله است. این باید برای محققان یک پیام باشد تا جستجوی خود را برای یافتن یک روش علم سنجی قابل اعتماد و عملی ادامه دهند.

همه کسانی که خود را به عنوان نویسنده مقاله معرفی می کنند باید: به صورت معنی داری به برنامه ریزی و آماده سازی مقاله یا آنالیز یا تفسیر نتایج کمک کرده باشند و در نگارش و اصلاح مقاله مشارکت کرده باشند و با نسخه نهایی متن موافق باشند. افرادی که داده ها را جمع آوری کرده اند یا محققان ارشد از آنجایی که در ایجاد کار علمی شرکت کنندگان فعالی نبوده اند نمی توانند نویسنده باشند. سردبیر می تواند از نویسنده مسئول درباره سهم هر کدام از نویسندگان توضیح بخواهد. ترتیب نویسندگان با توافق آن ها مشخص می شود.

۳- استناددهی

استناددهی روشی است که با آن نویسنده به خوانندگان توضیح می دهد که برخی از محتوای متن در یک مقاله خاص از منبع دیگری گرفته شده است. همچنین به

خواننده اطلاعات لازم را برای یافتن منبع اصلی می دهد. این اطلاعات شامل:

اطلاعاتی درباره نویسنده؛

- عنوان مقاله؛
- شماره صفحاتی که از آن مطلب گرفته شده است؛
- زمانی که محتوا از یک سایت رسمی بارگذاری شده است.

الف) علت استناددهی

به رسمیت شناختن نویسندگی با نقل قول تنها راه مناسب برای استفاده از کار دیگران و جلوگیری از وقوع سرقت ادبی است. دلایل زیادی برای ذکر منابع وجود دارد:

- استناد به کسانی که می خواهند درباره ایده نویسنده و سرچشمه آن بیشتر بدانند بسیار سودمند است؛
- همه منابع خوب و درست نیستند. مجلات با نمایه های بالا برای استناد مناسب هستند؛
- استناد نشان می دهد چقدر درباره آن موضوع تحقیق شده است؛

▪ استناد به خواننده کمک می کند بین ایده های نویسنده و نویسندگان دیگر تمایز قایل شود.

مسائل بسیار مهمی که باید هنگام نقل محتوای نویسندگان دیگر از انتشارات علمی در نظر گرفته شود:

ب) زمان استناددهی

- چه زمانی از علامت های نقل قول استفاده می شود
- چه موقع بازنویسی می شود
- چه زمانی از ایده های دیگران استفاده می شود

ج) شیوه های متفاوت استناددهی

- شیکاگو^۳
- انجمن زبان نوین^۴
- انجمن شیمی آمریکا^۵

3 Chicago
4 Modern Language Association (MLA)
5 American Chemical Society (ACS)

¹ Schreiber
² The honest h index (hh)

در اینجا ده نوع از متداول ترین انواع سرقت ادبی به شرح زیر فهرست شده اند:

- کلون- ارسال کار شخص دیگری به عنوان کار خود
- کنترل C- نوشته ای حاوی بخش معنی داری از متن یک منبع بدون تغییر
- یافتن و جایگزین کردن- تغییر کلمات کلیدی و جملات اما حفظ بخش عمده ای از محتوای منبع اولیه
- میکس دوباره- بازنویسی منابع چند گانه به طوری که یکدیگر را تکمیل کنند
- بازیافت- استفاده از کار خود (اگر مقاله جایی منتشر شده و به آن استناد نمی شود)
- هیبرید- ترکیب منابع استناد شده با منابع کپی شده بدون استناد
- مخلوط کردن- مخلوط کردن مطالب کپی شده از چند منبع
- خطای ۴۰۴ - استناد به منابع با اطلاعات نادرست یا ناموجود
- جمع کننده- استناد صحیح به منابع بدون ذکر کار خود
- توثیق دوباره- استناد صحیح اما استفاده زیاد از متن اصلی

۴-۴- چگونگی پرهیز از سرقت ادبی

پیدا کردن اطلاعات درباره موضوع مورد تحقیق بسیار ساده است اما اضافه کردن آن اطلاعات به کار خود بدون دست یازی به سرقت ادبی همیشه ساده نیست. راه هایی برای پرهیز از سرقت ادبی وجود دارد و تنها باید مراحل ساده ای را ضمن نگارش مقاله دنبال کرد.

راه های متعددی برای پرهیز از سرقت ادبی وجود دارد:

- بازنویسی- زمانی که اطلاعات مفید درباره موضوع تحقیق یافت می شود، این اطلاعات خوانده و با کلمات خود نوشته می شود.

▪ موسسه مهندسی الکترونیک و الکترونیک^۱

▪ کتابخانه ملی پزشکی ایالات متحده آمریکا^۲

▪ ونگور (علوم زیستی)

▪ انجمن روانشناسی آمریکا^۳

۴- سرقت ادبی

۴-۱- تعاریف

آنچه سرقت ادبی خوانده می شود انتساب به خود نوشته، کار هنری یا سایر کارهای خلاقانه شخص دیگر یا کپی کردن کامل یا ناقص آن ها بدون مشخص کردن منبع یا نویسنده مطلب اصلی است. برخلاف جعل که در آن درستی کار زیر سوال برده می شود، سرقت ادبی کپی کردن غیر قانونی و غیر اخلاقی کار شخص دیگری به عنوان کار خود است. سرقت ادبی یک اصطلاح ادبی برای سرقت و کپی کردن کار دیگران است. در سال های اخیر به عنوان نقض حق تکثیر تفسیر می شود. به طور کلی، سرقت ادبی زمانی است که کسی از ایده، اظهارات، سبک زبانی شخص دیگری استفاده می کند و به مالکیت فکری نویسنده اذعان نمی کند. سرقت ادبی می تواند عمدی یا غیر عمدی باشد. هدف اصلی سرقت ادبی فریب دادن خواننده است. ساموئل جانسون زمانی در مورد مقاله ای که برای انتشار دریافت کرده بود اظهار نظر جالبی کرد: کار شما خوب و بدیع است. متأسفانه، بخش هایی که خوب هستند اصیل نیستند و بخش هایی که اصیل هستند خوب نیستند.

۴-۲- علل رایج سرقت ادبی

- لزوم انتشار جهت ارتقای علمی و تامین بودجه تحقیق
- جاه طلبی افراد کم تحصیل
- فشار مالی

۴-۳- انواع سرقت ادبی

سرقت ادبی همیشه یک موضوع سیاه یا سفید نیست. مرز بین سرقت ادبی و تحقیق گاهی اوقات نا مشخص است. شناسایی اشکال متفاوت سرقت ادبی مرحله بسیاری مهمی در جلوگیری از آن است.

1 Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE)

2 The United States National Library of Medicine (NLM)

3 American Psychological Association (APA)

مضاعف محسوب نمی شود ارائه داده است. در ایالت متحده در سال ۱۹۸۹ اداره درستی پژوهش^۲ مجازات هایی برای سرقت ادبی پیشنهاد کرد.

استردادها در نشر دانشگاهی سر به فلک کشیده اند- حتی ده برابر در سه دهه اخیر افزایش یافته اند و دلیل اصلی آنها سرقت ادبی و تکثیر (سرقت ادبی از خود) است. بنیاد ملی علوم^۳ در ماه مارس ۲۰۱۳ اظهار کرد که بیش از صد مورد مشکوک به سرقت ادبی را در یک سال پیگیری کرده است. متأسفانه، این مسئله تنها به بنیاد ملی علوم محدود نمی شود اما این موارد زمانی برای عموم آشکار می شود که رسوایی به بار می آید. در آلمان دو عضو مهم کابینه نخست وزیر به دلیل سوء ظن به سرقت ادبی در رساله مجبور به کناره گیری شدند. رسوایی های مشابه ای کانادا، فلیپین، رومانی و روسیه را تکان دارد. اغلب رسوایی های بسیار تبلیغاتی در سه سال اخیر تا حد قابل توجهی به لطف تسهیل و افزایش دسترسی به ابزارهای تشخیص سرقت ادبی برملا شدند. این دانش نگران کننده است زیرا نشان می دهد که سرقت ادبی و تکثیر مسائل امروزی نیستند اما تنها امروزه ساده تر دیده می شود.

امروزه، نرم افزارهای تشخیص سرقت ادبی خوب آزمایش شده اند، به صورت گسترده در دسترس هستند، از نظر اقتصادی مقرون به صرفه و استفاده از آن ها آسان است. آن ها می توانند به صورت معنی داری فرایند تایید اصالت مقاله ارسالی را تسریع کنند. انتشاراتی که به عنوان بخشی از بازبینی و راهنمای نویسندگان از ابزارهایی برای تشخیص سرقت ادبی استفاده می کنند توانسته اند تعداد مقالات مسترد یا پذیرفته نشده را به صورت معنی داری کاهش دهند. از سوی دیگر، تعدادی زیادی از سازمان ها این مسئله را نادیده می گیرند. در یک تحقیق توسط تنبیکیت در اکتبر ۲۰۱۲ یک سوم سردبیران علمی گفتند که همچنان با کار سرقت ادبی روبرو هستند و طبق همان تحقیق بیش از نیمی از محققان علمی کار خود را چک نمی کنند و مسئولیت تشخیص سرقت ادبی یا تکثیر را به عهده سردبیران می گذارند.

به محققان توصیه می شود که پیش از ارسال کار خود، از نرم افزار برای شناسایی سرقت ادبی یا سرقت ادبی از خود

نقل قول- راه بسیار موثر برای پرهیز از سرقت ادبی. درست کلمات برخی نویسندگان است و جملات آن ها در علامت های نقل قول گذاشته می شود.

استناد به مطلب خود- اگر نویسنده مطلب، قبلاً در مقاله دیگری از آن استفاده کرده است باید جهت پرهیز سرقت ادبی از خود به مقاله منتشر شده استناد کند.

فهرست کردن ارجاعات- در پایان مقاله ارجاعات باید فهرست شوند و منابع مرتبط ذکر شوند.

پیروی از قوانین- همیشه باید قوانین ذکر صحیح مراجع رعایت شود. به ایده هایی که از کنفرانس ها، مکالمات رسمی و غیر رسمی گرفته شده اند اذعان شود

مرجع باید اطلاعات کتابشناختی کامل داشته باشد

هر منبعی که در متن مشخص می شود باید در انتهای مقاله ذکر شود

استفاده از علامت های نقل قول- اگر بیش از شش کلمه پیاپی کپی شده اند باید از علامت های نقل قول استفاده شوند

کسب اجازه برای مطالب منتشر شده- نویسنده باید از دیگر نویسندگان/ناشران برای باز تولید پیوست ها به صورت جدول، نمودار یا تصویر یا متن محافظت شده با حق تکثیر اجازه بگیرد.

متأسفانه، دیجیتالی شدن، سرقت ادبی از نوع کپی و چسب و استفاده نامناسب از منابع در سایت های وب، مجله های بر خط و سایر رسانه های الکترونیکی را ساده کرده است. در موسسه های دانشگاهی، سرقت ادبی توسط دانشجویان، اساتید یا محققان عدم صداقت یا فریبکاری دانشگاهی محسوب می شود. محققان و اساتید سارق ادبی معمولاً با مجازات ها، تعلیق یا سلب اعتبار تنبیه می شوند. طی دهه هشتاد میلادی تشخیص سرقت ادبی ساده تر بود. در قرن اخیر، نرم افزارهایی برای تشخیص سرقت ادبی علمی (Cross Check و eTblast) و دانشگاهی (Turnition) ایجاد شد. کمیته بین المللی سردبیران مجلات علوم پزشکی^۱ توضیح کاملی از آنچه نشر

² Office of Research Integrity (ORI)

³ National Science Foundation (NSF)

¹ International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE)

پیش بینی متفاوت بروز می کنند، به طوری که هر بیمار یک تجربه جدید است. با این حال، این تجربه و دانش اغلب برای یافتن بهترین راه درمانی برای بیمار کافی نیست و پزشکان اغلب ناچارند درباره مسئله بیمار خود به مطالعه و پژوهش بپردازند. بنابراین، آن ها از مجلات پزشکی و مقالاتی که در پایگاه های داده به صورت گسترده در دسترس همگان هستند استفاده می کنند. به این خاطر، خیلی مهم است تحقیق انجام شده با توجه به قوانین ذکر شده در بالا نگارش شود، به صورت متا آنالیز هدایت شود تا سردرگمی خوانندگان را در میان تعداد زیادی مقاله مرتبط با مسئله کم کند. بدین ترتیب آن ها می توانند نتیجه گیری های تحقیق را با دانش و تجربه خود ترکیب کنند و خدمات بهتری به بیمار خود ارائه دهند (بر اساس این اصول پزشکی شاهد مبنای پایه گذاری شده است).

از سوی دیگر، به لطف پایگاه های داده در شبکه اینترنت و مجلات پزشکی، بسیاری از محققان برای تحقیقات خود ایده می گیرند و نتایج مطالعات مختلف را با استناد درست با هم مقایسه می کنند.

در نهایت، هر چه به مقالات یک نویسنده بیشتر استناد شود، اعتبار او افزایش می یابد که نشان دهنده کیفیت تحقیق علمی او است. در ادبیات، وب سایت ها و وب بلاگ های گوناگون امروزه تعداد فزاینده ای از موارد سرقت ادبی و دیگر رفتارهای غیر اخلاقی محققان آشکار شده است. چند مورد از سرقت ادبی در کشورهای منطقه بالکان توصیف شده اند. در کشورهای یوگسلاوی سابق، تعداد سرقت ادبی در کتاب ها، مقالات، رساله ها، مقالات علمی به سرعت در حال افزایش است. یک دلیل مهم این است که مفهوم جدید آموزش عالی در فرایند بولونیا^۲ از نیروی علمی می خواهد سریعاً و به تعداد زیاد مقالات علمی و حرفه ای برای پیشرفت حرفه ای منتشر کنند. این ضد تولید است و کیفیت محتوای مقالات منتشر شده را کاهش می دهد. تشخیص سرقت ادبی امروزه به لطف پایگاه های داده و بسته های نرم افزاری که مخصوصاً برای این هدف طراحی شده اند آسان تر است.

که احتمالاً خود از آن آگاه نیستند استفاده کنند تا اعتماد عمومی، حسن سابقه حرفه ای و امکان انتشار و تامین بودجه کارهای تحقیقاتی آینده حفظ شود. جامعه علمی، با توجه خاص بر ناشران، باید با مجازات های روشن برای ناقضین مقررات در یافتن سرقت ادبی و تشخیص آن روشن و یکدست باشند.

۵- تدابیری برای جلوگیری از سرقت ادبی

به صورت تاریخی، نخستین تلاش ها برای پرداختن به سوء رفتار و عدم صداقت علمی در ایالات متحده در سال ۱۹۹۲ با ایجاد اداره درستی پژوهش آغاز شد. وظایف اصلی این سازمان تشویق به درستی علمی، ایجاد راهنمون ها برای تحقیق علمی و تحقیق درباره ادعای سوء رفتار مخصوصاً در زیست پزشکی است. بر اساس مدل امریکا نهادهای ملی بسیاری برای اخلاق در علم در دنیا پایه ریزی شدند.

یک قدم مهم دیگر ایجاد کمیته اخلاق نشر در بریتانیا بود. این کمیته اصول علمی بی طرفی را معرفی کرد و یک مجموعه دیگرام برای ثبت رویداد سرقت ادبی تنظیم کرد. اگر سرقت ادبی پس از انتشار مشخص شد، سردبیران باید خوانندگان را از سوء رفتار مطلع کنند. همچنین سرقت ادبی می تواند به صورت الکترونیکی (با استفاده از نرم افزار Cross Check) تشخیص داده شود.

در سطح بین المللی، پایگاه های داده با موارد سرقت ادبی نام سارقان ادبی را در لیست سیاه منتشر می کند.

موسسات علمی و دانشگاهی باید واحدی برای نظارت و توسعه تحقیق و کیفیت داشته باشند. طبق اصول شیوه مناسب علمی و شیوه مناسب آزمایشگاهی^۱ موسسات باید مسئولیت درستی گزارش های تحقیقاتی را بپذیرند.

۶- نتیجه گیری

طبابت طبق پزشکی مدرن مستلزم آموزش پیوسته، دنبال کردن کشفیات پزشکی جدید و به کار گیری دانش جدید در عمل است. یک پزشک در بیمارستان ها با بیمارانی با پروفایل های بیماری متفاوت مواجه می شود که به شکل های متفاوت، شدت متفاوت با پاسخ متفاوت به درمان و

^۲ Bologna

^۱ Good Laboratory Practice (GLP)

منابع

1. Masic I, Kujundzic E. Science Editing in Biomedicine and Humanities. Avicena. Sarajevo, 2013: 11-144.
2. Amstrong JD. Plagiarism – what is it, whom does it offend and how does one deal with it? Am J Roentgenol. 1993; 161: 479-484.
3. Arslanagic M, Kadic-Maglajlic S. (urednice). Prirucnik za navodjenje izvora u naučnim i stručnim radovima. Sarajevo: Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu. 2011: 21-26.
4. Masic I. The Importance of Proper Citation of References in Biomedical Articles. Acta Inform Med. 2013; 21(3): 148-155. doi:10.5455/aim.2013.21.148-155.
5. Masic I. How to Search, Write, Prepare and Publish the Scientific Papers in the Biomedical Journals. Acta Inform Med. 2011; 19(2): 68-79. doi:10.5455/aim.2011.19.68-79.
6. Masic I. Plagiarism in Scientific Publishing. Acta Inform Med. 2012; 20(4): 208-213. doi:10.5455/aim.2012.20.208-213
7. Masic I. Ethical Aspects and Dilemmas of Preparing, Writing and Publishing of the Scientific Papers in the Biomedical Journals. Acta Inform Med. 2012; 20(3): 141-148. doi:10.5455/aim.2012.20.141-148.
8. Masic I. Medical publication and scientometrics. J Res Med Sci. 2013 Jun; 18(6): 516-521.
9. Gustavii B. How to Write and Illustrate Scientific Papers. “nd edition. Cambridge University Press. Cambridge, 2008: 1-18.
10. Donev D. Principles and Ethics in Scientific Communication in Biomedicine. Acta Inform Med. 2012 Dec; 21(4): 228-233. doi: 10.5455/aim.2013.21.228-233.
11. Kujundzic E, Masic I. Selective databases distributed on the basis of Frascati manual. Acta Inform Med. 2013 Mar; 21(1): 67-70. doi:10.5455/aim.2012.21.67-70.
12. Begovic E. My View on Plagiarism. Acta Inform Med. 2014Feb; 22(1): 145-146. doi: 10.5455/aim.2014.22.145-146.
13. Masic I, Sivic S. Social Networks in Education of Health Professionals in Bosnia and Herzegovina - the Role of Pubmed/Medline in improvement of medical sciences. Acta Inform Med. 2011; 19(4):196-202. doi: 10.5455/aim.2011.19.196-202.
14. Masic I, Miokovic M, Muhamedagic B. Evidence based medicine – new approaches and challenges. Acta Inform Med. 2008; 16(4):219-25. doi: 10.5455/aim.2008.16.219-225.
15. Masic I, Milinovic K. On-line biomedical databases – the Best Source for Quick Search of the Scientific Information in the Biomedicine. Acta Inform Med. 2012. Jun; 20(2): 72-84.
16. Ilić I. Meta-analiza. Acta Medica Medianae. 2009; 48(2): 28-31. 17. Poster E, Pearson GS, Pierson C. Publication Ethics: Its Importance to Readers, Authors, and the Profession. Perspectives in Psychiatric Care. 2012; 48: 1. doi: 10.1111/j.1744-6163.2011.00323.
18. <http://www.scopemed.org/?jid=10&sec=eboard>. Accessed on December 23, 2013.
19. www.oecd.org/sti/frascatiannual. Accessed on December 16th, 2013.
20. Dimitrov JD, Kaveri SV, Bayry J. Metrics: journal’s impact factor skewed by a single paper. Nature. 2010; 466 (7303): 179.
21. Marusic A. Importance of Ethical Publishing in Developing Countries. Acta Inform Med. 2012; 20(1):4. doi: 105455/ aim.2012.20.4-4
22. Schreiber M. Self-citation corrections for the Hirsch index. EPL (Europhysics Letters). 2007; 78 (3): 300-302.
23. Gasparyan AY. Peer review in scholarly biomedical journals: a few things that make a big difference. J Korean Med Sci. 2013 Jul; 28(7): 970-971. doi: 103346/jkms.2013.28.7.970.
24. Gasparyan AY, Ayvazyan L, Akazhanov NA, Kitaz GD. Conflict of interest in biomedical publications: considerations for authors, peer reviewers, and editors. Croat Med J. 2013 Dec; 54(6): 600-608.
25. Gasparyan AY, Ayvazyan L, Akazhanov NA, Kitaz GD. Self-correction in biomedical publications and the scientific impact. Croat Med J. 2014 Feb; 55(1): 61-72.
26. Masic I. Science Editing-Writing and Publishing and Article. Anthropology. 2013; 1(3): e112. doi: 10.4172/antp.1000e112

